

Петро СЕДИХ,
аспірант
Національного аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Харків, Україна

DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.19>

СТРУКТУРА ЗЛОЧИННОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ КРИМІНАЛЬНОГО СЕПАРАТИЗМУ В УКРАЇНІ

Анотація: В тезах доповіді наголошується на тому, що кримінальний сепаратизм як злочинне явище має власну структуру, що складається з кримінальних правопорушень, які в своїй основі передбачають в тому чи іншому вигляді певний рух, що спрямований на відокремлення від держави частини її території та населення. Констатується те, що питома вага кримінального сепаратизму в загальній злочинності України має низький рівень. Зазначається те, що найбільш характерними кримінальними правопорушеннями кримінального сепаратизму є державна зрада та посягання на територіальну цілісність і недоторканність України.

Ключові слова: сепаратизм, кримінальний сепаратизм, злочинність, кримінологічний аналіз, структура злочинності, питома вага.

Досліджуючи проблематику існуючої термінології в кримінологічній науці В. І. Шакун, наголошував на тому, що ефективно попереджувати злочинність і розслідувати її вияви можна лише використовуючи кримінологічний та криміналістичний її аналіз [1, с. 158]. При цьому, досліджуючи сутність та зміст кримінологічного аналізу Ю. Б. Данильченко зазначав те, що кримінологічний аналіз це особливий спосіб організації і проведення кримінологічного дослідження [2, с. 67]. Іншими словами, можливо наголосити на тому, що кримінологічний аналіз містить в собі певний процес, який полягає в дослідженні певної кримінологічної інформації. Як зазначає М. І. Фіалка, кримінологічне дослідження це цілеспрямований процес отримання нових знань про злочинність, її причини та умови, особу злочинця, заходи протидії злочинності [3, с. 190].

Провівши такий невеликий логічний аналіз системної взаємозалежності окремих кримінологічних термінів, можливо наголосити на тому, що кримінологічний аналіз має на меті дослідити інформацію про злочинність як явище. В цій ситуації нас цікавить тільки окремих напрямом такого дослідження, а саме структура злочинності, як показник злочинності взагалі, так і її різновиду – кримінального сепаратизму.

Свого часу, розкриваючи сутність якісних показників злочинності, М. І. Фіалка зазначав про те, що структура злочинності це якісна характеристика, що характеризує її внутрішню будову як співвідношення між групами (видами) злочинів, які можна аналізувати за кримінально-правовими, соціально-демографічними або кримінологічними критеріями [4, с. 287]. Іншими словами, мова йде про певну конструктивну побудову злочинності з певних складових частин при існуючих між ними зв'язках. Ми не ставимо собі на меті дослідити

проблематику теоретичних поглядів науковців-кримінологів на аналіз такого показника як структура злочинності. В цьому питанні ми долучаємось вже до визначеної раніше думки. Нас цікавить декілька інша проблема. Що утворю структуру кримінального сепаратизму як окремого злочинного явища та який сучасний стан цього показника?

Дане питання має відповідно складний характер. Мова йде про те, що в кримінальному законодавстві такого кримінально-протиправного прояву як кримінальний сепаратизм не існує. Навіть необхідно зазначити те, що взагалі і сепаратизм, як суспільно-небезпечне діяння, в Кримінальному кодексі України (далі – КК України) також не передбачено. Даний факт, якраз і створює, на нашу думку, складність проведення кримінологічного дослідження цього питання. Але, одночасно з цим, треба підкреслити те, що в кримінологічній літературі, спираючись на змістовне розумінні сепаратизму як соціально-політичне явище, до кримінального сепаратизму, як правило, відносять суспільно-небезпечні діяння, що посягають на територіальну цілісність, суверенітет та конституційний устрій країни.

Наприклад, М. Б. Стиранка до кримінальних правопорушень пов'язаних з сепаратизмом відносить систему складів злочинів, які регламентують кримінальну відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність, а також територіальний устрій держави, а саме: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК України); посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК України); фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або

захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 110-2 КК України); державна зрада (ст. 111 КК України); пропаганда війни (ст. 436 КК України); планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни (ст. 437 КК України); найманство (ст. 447 КК України) [5, с. 139]. Іншими словами, до даного переліку віднесені такі кримінальні правопорушення, які в своїй основі передбачають в тому чи іншому вигляді певний рух, що спрямований на відокремлення від держави частини її території та населення. Для нашого подальшого дослідження це має базове значення та розуміння.

Ми приймаємо таку конструкцію кримінального сепаратизму в наслідок того, що вона відображає основну сутність цього кримінально-протиправного явища.

З метою проведення об'єктивного кримінологічного дослідження ми, тут і далі спираючись на статистичну інформацію Офісу Генерального прокурора України [6], здійснили аналіз абсолютної кількості облікованих кримінальних правопорушень в Україні та їх питомої ваги в структурі злочинності взагалі та окремого виду. В Таблиці 1 нами зафіксовано абсолютна кількість облікованих кримінальних правопорушень за період з 2014 року до 2023 рік.

Таблиця 1

Абсолютний рівень облікованих кримінальних правопорушень в Україні за період з 2014 року по 2023 рік

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Взагалі за період
Кількість облікованих кримінальних правопорушень	529·139	565·182	592·604	523·911	487·133	444·130	360·622	321·443	362·636	475·595	4666·395

Вищезазначена інформація, а саме абсолютний рівень злочинності в Україні в період, що нами досліджується, потрібна для проведення кримінологічного аналізу кримінального сепаратизму як явища в Україні. Дане твердження спирається на те, що питома вага, як основний показник структури злочинності, це процентне співвідношення частини злочинності до її загальної величини [4, с. 288]. Провівши кримінологічний аналіз структури кримінального сепаратизму в Україні нами було встановлено деякі тенденції.

По-перше, питома вага кримінального сепаратизму в злочинності України складає дуже мізерну частку. Можливо навіть наголосити на тому, що вона, в наслідок свого розміру, знаходиться поза увагою практичної кримінологічної думки. Справа полягає в тому, що середній рівень питомої ваги кримінальних правопорушень сепаратистської спрямованості в період дослідження (2014-2023 рр.) склав всього 0,8% (Див. Таблицю 2). При цьому, найбільший рівень питомої ваги таких кримінальних правопорушень був зафіксований у 2022 році (8,4%), а найменший – 2016 році (0,05%). Такий стан злочинності, на нашу думку, утворився завдяки тим об'єктивним умовам в яких опинилась Україна в ці моменти, а саме: 2016 рік, як рік мінімізації даних кримінально-протиправних проявів, став результатом активної міжнародної

позиції європейських країн (Франції та Німеччини), США та ООН у питанні підписання та запровадження Мінських угод у Нормандському форматі, а 2022 рік – результат повномасштабного вторгнення російської федерації на територію суверенної України, що в свою чергу стало певним тригером різкого зростання сепаратистських настроїв в країні.

По-друге, дослідивши питому вагу окремих кримінальних правопорушень, що утворюють кримінальний сепаратизм як явище, в межах цієї загальної сукупності кримінальних правопорушень, в період з 2014 року по 2023 рік, було встановлено наступне:

- державна зрада (ст. 111 КК України) – 58,5%;
- посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК України) – 33,6%;
- планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни (ст. 437 КК України) – 3,9%;
- дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК України) – 2%;
- фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 110-2 КК України) – 1,6%;

пропаганда війни (ст. 436 КК України) – 0,3%;
найманство (ст. 447 КК України) – 0,1% (див. Таблицю 2).

Іншими словами, в межах кримінального сепаратизму більшу частину займають злочини, що пов'язані з державною зрадою (58,5%) та

посяганням на територіальну цілісність і недоторканність України (33,6%). При цьому, пропаганда війни (0,3%) та найманство (0,1%) мають мінімальні розміри і не мають суттєвого впливу на стан кримінального сепаратизму як явища.

Таблиця 2

Абсолютний рівень облікованих кримінальних правопорушень / питомої ваги кримінальних правопорушень пов'язаних з кримінальним сепаратизмом в період з 2014 року по 2023 рік

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Взагалі
ст. 109- КК	91-/ 20,1%	48-/ 12,3%	45-/ 15,7%	52-/ 15,8%	72-/ 17,8%	52-/ 14,5%	76-/ 17,6%	81-/ 16%	118-/ 0,4%	108-/ 3,3%	743-/ 2%
ст. 110- КК	285-/ 63,1%	217-/ 55,5%	93-/ 32,5%	136-/ 41,3%	165-/ 40,6%	135-/ 37,5%	140-/ 32,3%	149-/ 29,4%	10487-/ 34,4%	614-/ 18,4%	12421-/ 33,6%
ст. 110- 2-КК	6-/ 1,3%	7-/ 1,8%	10-/ 3,5%	29-/ 8,8%	37-/ 9,1%	41-/ 11,4%	29-/ 6,7%	46-/ 9,1%	246-/ 0,8%	128-/ 3,8%	579-/ 1,6%
ст. 111- КК	65-/ 14,4%	80-/ 20,4%	126-/ 43,9%	89-/ 27,1%	127-/ 31,5%	123-/ 34,3%	145-/ 33,5%	208-/ 41,1%	19517-/ 64,1%	1169-/ 35,1%	21649-/ 58,5%
ст. 436- КК	3-/ 0,7%	1-/ 0,3%	1-/ 0,3%	1-/ 0,3%	0-/ 0%	1-/ 0,3%	3-/ 0,7%	12-/ 2,4%	42-/ 0,1%	31-/ 0,9%	95-/ 0,3%
ст. 437- КК	1-/ 0,2%	38-/ 9,7%	11-/ 3,8%	21-/ 6,4%	4-/ 1%	6-/ 1,7%	4-/ 0,9%	8-/ 1,6%	67-/ 0,2%	1282-/ 38,4%	1442-/ 3,9%
ст. 447- КК	1-/ 0,2%	0-/ 0%	1-/ 0,3%	1-/ 0,3%	0-/ 0%	1-/ 0,3%	36-/ 8,3%	2-/ 0,4%	7-/ 0,02%	4-/ 0,1%	53-/ 0,1%
Взагалі	452-/ 0,09%	391-/ 0,07%	287-/ 0,05%	329-/ 0,06%	405-/ 0,08%	359-/ 0,08%	433-/ 0,12%	506-/ 0,16%	30484-/ 8,4%	3336-/ 0,7%	36982-/ 0,8%

Узагальнюючи викладене вище, можливо зробити наступні висновки:

- кримінальний сепаратизм як злочинне явище має власну структури, що складається з кримінальних правопорушень, які в своїй основі передбачають в тому чи іншому вигляді певний рух, що спрямований на відокремлення від держави частини її території та населення;

- питома вага кримінального сепаратизму в загальній злочинності України має низький рівень, а саме 0,8%;

- найбільш характерними кримінальними правопорушеннями кримінального сепаратизму є державна зрада (58,5%) та посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (33,6%).

Бібліографічні посилання

1. Шаун В. І. Аналіз злочинності: проблеми термінології // Нове українське право. 2023. №2. С. 154-162. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/470/421> (дата звернення: 20.11.2024).

2. Данильченко Ю. Б. Аналіз кримінологічний // Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т. 1: А-Л / редкол.: В. В. Сокурєнко (голова), О. М. Бандурка (співголова) та ін.; наук. ред. О. М. Литвинов. Харків: «Факт», 2021. С. 67-69.

3. Фіалка М. І. Дослідження кримінологічне // Українська кримінологічна енциклопедія/за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнко/упоряд. О. М. Джу́жа, О. М. Литвинов. Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримін. асоц. України. Харків – Київ: Золота миля, 2017. С. 190–191.

4. Фіалка М. І. Показники злочинності (якісні) // Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т. 2: М-Я / редкол.: В. В. Сокурєнко (голова), О. М. Бандурка (співголова) та ін.; наук. ред. О. М. Литвинов. Харків: «Факт», 2021. С. 287-289.

5. Стиранка М. Б. Караність сепаратизму за Кримінальним кодексом України // Європейські перспективи № 1, 2021. С. 139-144. URL: <https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/139-Styranka.pdf> (дата звернення: 22.08.2024).

6. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування: статистична інформація Офісу Генерального Прокурора України. URL: <https://gp.gov.ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення 29.10.2024).

Sedyh P.

Structure of crime as an element of criminal analysis of criminal separatism in Ukraine.

Abstract: The report's theses emphasize that criminal separatism as a criminal phenomenon has its own structure, consisting of criminal offenses, which basically involve, in one form or another, a certain movement aimed at separating part of its territory and population from the state. It is noted that the share of criminal separatism in overall crime in Ukraine is low. It is noted that the most characteristic criminal offenses of criminal separatism are high treason and

encroachment on the territorial integrity and inviolability of Ukraine.

Keywords: separatism, criminal separatism, crime, criminological analysis, crime structure, specific gravity.

Зразок для цитування:

Седих П. Структура злочинності як елемент кримінологічного аналізу кримінального сепаратизму в Україні. Пропілії права та безпеки: наук. журнал. Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2024. № 5. С. 69-72. DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.19>.